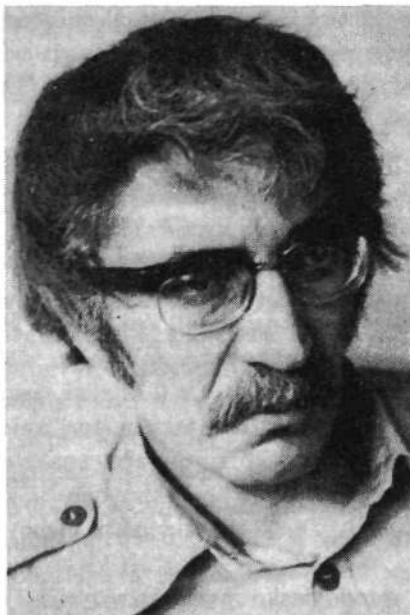

Marjan
Kolar

Kamni in žena

Hudi časi morajo priti v deželo, težja nesreča kot potres, lakota in bolezen, da začno govoriti kamni. Zloba si v vojašnicah nadene morilske cevi in se do pijanosti načrepa moči. Potlej vojaške mravljinke popade blazna sla po oblasti. Planejo iz teme, se razlezejo po mestih in vaseh in brizgajo smrt, kamor stopijo. Na mah mora vse živo v deželi misliti in delati samo še po mravljinčje — ali pa mora poginiti. Dobro

postane zlo, svetinje padajo v prah, vljudnost in prijateljstvo v blato. Zavlada tak molk, da ni slišati ne ptiča ne vetra. In ko okamenijo ljudje, začno govoriti kamni.

En klesanec zamrmra drugemu, da so lepi doñi Margariti odgnali ljubega moža. Istega dne so pljunili pred njo po vrsti vsi služabniki in jo zapustili, včerajšnji najboljši prijatelji pa ji zaklepajo duri.

Zdaj ponuja prstane vojakom za novice o ljubem, pa izprosi samo surov posmeh. Gabro šepne, da se mladi doñi že meša od solz in samote. Morali bi kaj storiti, saj je bila njena hiša vedno odprta revnim in pomoči potrebnim. — Vsi kamni so tako mehki pred lepoto.

Tiho kakor v sanjah se od nekod dvigne glas:

»Pogum, compañera!«

Dve borni besedici po neskončnih gluhih nočeh. Kot da bi nevidne roke ponudile kruha in vode. Dve besedi kot lučki v temi, da ne bo več tako daleč do jutra.

Gnajs zakliče s pomola, naj kdo stisne doñi Margariti v roko zeleni kamen izgnancev z otoka. Enega tistih, ki jih jetniki mravljincev lomijo iz tal, jih preluknjajo kot obeske in skrivaj pošiljajo svojim v spomin.

Droben kamen na konopljeni vrvici krog vratu za bisere, trпки vonj morja namesto zlatnine.

Skrij te mrtvake, kanal! se obregne stebrična ograja na mostu. Odplakni jih, odplavi kam zadah po gnilobi, saj že zraka zmanjkuje v tem mestu!

Kaj mrtvi! se na trgu izprsi marmor pod bronastim jezdecem. Smrti je vajena ta dežela, a junaške, pod zastavami; takšne, ki se vzpne v spomenik med cvetje in vence, ne mesarskih pobijan in metanja mrličev celo pred prag dođe Margarite.

Z otoka jih vozijo nazaj, zaškrtla pesek na obali. Zvezani in pretepeni molčijo, ker vedo, kaj jih čaka.

Oboki policijske palače odmevajo:

reva Margarita še vedno ponuja svoj nakit črnim barabam, samo da bi ji kdo povedal, kaj je z njenim ljubim, da bi ga vsaj še enkrat videla. Potlej nerazločni krehet stebrov, zidov in svodov polagoma naraste v rotitev:

»Beži, compañera, še tebe zapro; a ne k ljubemu. In potem ti ni več pomoči. Umakni se, dokler je čas!«

Dobrodušnejši groh spod temnih stopnišč pa pripeva:

»Pogum, compañera!«

Odmevajo že mogoče, kamni, a da imajo znenada tudi roke? Ali pa se Margariti blede od prečutih noči? Sploh še ve, kaj je resnica, kaj privid?

Nikjer žive duše, le mravljinčji koraki v daljavi, pa vendar odzvanjajo sami dobri, skrbljivi glasovi:

»Pogum, compañera, mi ti pomoremo!«

Je to res ona, doña Margarita, do nedavna milostljiva gospa, danes tovarišica?

»Si, si, Margarita! Zeleni kamen obsojenih nosiš. Naša si.« Tolče ji v glavi od oмотice, nočno nebo je zveneč bron, zemlja se ziblje, odmika, žena se opoteče po tlaku, pa vendar ne pade. Granit jo mehko poda gnajsu iz ulice v ulico, skrili so varuhi vse do predmestja.

»Molči, molči, ne sprašuj. Vse zveš, ko pride čas!«

»Ampak ljubi...«

»Pride za teboj, compañera, samo ne nočaj!«

»Že zdaj je s teboj. V srcu, v zelenem kamnu ga nosiš. V tolažbi bosta skupaj za zmeraj, compañera!«

Brni avto, brez luči zatipa po kačasti cesti v breg. Vedno niže ostaja mesto mravljincev. Tod ogromno skalovje samo še vzdihuje v nebo. Više in više rastejo klanci, vse više, avto je znenada toplo sopeča mula, ki kreše kamenje in gluhe sence gora se premikajo ob njej kot v sanjah.

Otroke prenašajo v družinah tako varno, porodnice in bolnike in nekoč ljubi njo, volhko kot v domači pernici.

Jutranji mraz ostro zbode v lica in belo se v soncu zablistajo zobje mulovodca:

»Čez mejo smo. Pogum še naprej, compañera! Ne ostanete sami!«

In glej, ko človek spregovori na glas in se nasmeje, je kamen v hipu spet samo kamen.